

VEGYESEK.

Régi gabona és bor-mértékek. Ismeretes, hogy régen mily rendkívül sokféle mérték divatozott nálunk. Nem volt vidék, melynek valamikor valami külön mértéke ne lett volna. Szemlénknek az is egyik feladata, hogy e mértékekre vonatkozó adatokat lehető teljességükben összegyűjtse. Itt-ott már azelőtt is olvashattunk egy-két adatot, de legnagyobb részük teljesen ismeretlen.

Az Országos Levéltár ezekre nézve is a fő kincses bánya; különösen a kincstári osztályban őrzött mintegy 150 csomónyi bor és gabonatedlajstromok, melyekből talán *összes* régi mértékeink (még a kalgák, kévék, kereszték is) egykor összeállíthatók lesznek.

Addig is hadd álljanak itt azok az adatok, a melyeket a kincstári osztály irataiból idáig kijegyeztem.

A XVI. század közepéről (Instructionum Liber I. fol. 285. 287.) találtam ezt a gabona-mérték összeállítást.

1 esztergomi kőből = 4 kakati (= párkányi) fertály.

4 kakati fertály = 3 (nagy-) sárlói szapu.

2 sárlói szapu = 3 pozsonyi mérő.

1 pozsonyi mérő = 2 nagyszombati mérő.

3 nagyszombati mérő = 2 galgóczyi mérő.

1 drégelyi mérő = $1\frac{1}{2}$ sárlói szapu.

2 verbói mérő = 3 nagyszombati mérő

1 (vág)-ujhelyi mérő = 2 nagyszombati mérő.

3 vittenczi mérő = 4 nagyszombati mérő.

2 esejtei mérő = 3 nagyszombati mérő.

2 holicsi mérő = 5 nagyszombati mérő.

1 túrócsmegyei lukna = 5 nagyszombati mérő.

1 szakolczai mérő = $1\frac{1}{4}$ pozsonyi mérő.

2 nyárhidi fertály = 2 pozsonyi mérő.

1 szécsényi és (rima-?) szombati mérő = $1\frac{1}{2}$ murányi korétum

(tótul = korecz).

5 esetneki korétum = 4 murányi korétum.

1 murányi korétum = 1 alnovi és ratkovi korétum.

Kitűnő monografusunk Dr. Villányi Szaniszló „Három évtized Esztergommege és város multjából“ című s különösen gazdaság-történeti szempontból nagybecsű könyvében (87., 88 lapon) az alábbiakhoz hasonló mértékösszeállítást találunk, de a miénk jóval bővebb.

Egyébünne (Limbus; Decimalia) a XVI. századból ezeket szedtem össze:

(1553. évből. Decimalia). 10 verbói mérő = 9 trencsényi fertály.

3 (nagy) tapolcsányi mérő = 4 trencsényi fertály.

3 nagyszombati mécz 2 trencsényi fertály.

(1561. évből. Decimalia). 3 szentesi véka = 1 simándi véka.

(A szentgyörgyi valamivel kisebb.)

1 simándi véka = 2 túri fertály.

(1585. évből. Lib. Oblig. Cam. Scepus. n. XV. fol. 467.) 1 kassai köből = 2 szepesi köből.

Ugyancsak a kassai, de már *bor-mértékre* vonatkozólag a következőket olvastam. A szepesi kamara 1573-ban (Exped. Cam. liber VI. fol. 169.) hivatalosan megkérdezi a bécsi udvari kamarát, hogy a *kassai pint* csakugyan egy-e a bécsivel és egy bécsi akóban 32 vagy 35 pint van-e? mert ők ugy tudják, hogy 1 régi bécsi akó 35 pintből áll s annak pintje a kassaival egészen azonos.

Másik 1587-iki felterjesztésében (u. o. liber VIII. fol. 394.) azt írja, hogy az 1405-iki 1. törvényezikk kötelező bormértékül a budait rendelte el, a mely pedig a bécsivel és a 32 pintes kassai akóval azonos, s feloszlik 4 (8 pintes) fertályra, a melyet a nép köbőlnek nevez.

Egyéb bormértékekről a tizedlajstromokban azt találtam, hogy Beregmegyében a XVI. században:

4 budai pint = 1 köből.

1 budai pint = 2 iteze.

Nevezetes, hogy a 4 budai pintet *királyi köbőlnek* hívták, tehát ez volt a *középkori* Magyarország hivatalos bormérték-egysége.

Midőn még t. munkatársainkat ezen adatok gyűjtésére és velünk való közlésére felkérnök, örömmel jelezhetem, hogy az 1896-iki ezredéves országos kiállítás alkalmával, a városaink birtokában lévő régi eredeti mértékek összegyűjtéséről szintén gondoskodni fognak. (tk.)

Borkivitelünk Lengyelországba 1587—1616. Hegyaljai borainkról tudjuk, hogy hírnevük csak a XVI. század óta datálódik, de a részletekre nézve: hogy éppen mely időtájban és miként tündek ki egyszerre, csak homályban tapogatózunk.

Nem remélhetjük, hogy alábbi közlésünk, melyben lengyelországi borkivitelünk 1587—1616-ig van összeállítva, (Orsz. Ltár. Copula Ann